

El llenguatge

El sud 9/V/1979

Ens entretenim a resoldre uns mots encreuats publicats en una de les nostres revistes. Un dels mots proposats és el nom d'un punt cardinal que ha de tenir tres lletres. Eliminat est perquè no ho va bé, no pot ésser sinó sud però tampoc no hi acaba d'encaixar: ens surt una r'a la tercera lletra. Un cop repassades totes les definicions dels altres tres mots que s'hi encreuen ens hem de convèncer que la solució, realment, és «sur».

La forma «sur», com a nom del punt cardinal oposat al nord, és pròpia i exclusiva del castellà; abstracció feta del portuguès, que presenta la forma «sul», a totes les altres llengües es manté la consonant dental representada per una d (o, en anglès, interdental, representada per th del mot originari: la forma del català, doncs, igual que la del francès —a través del qual sembla que vam obtenir aquest mot— i que la de l'italià, és sud que (junt amb fred, fluid, quid i catid) és un dels pocs mots primitius en què representem per una d aquest so plosiu dental final després d'una vocal forta: normalment l'hi representem per una t —set, vuit, buit, ret, clot, mut, nebot etc—, encara que esdevingui d en els derivats: assedegar, buidor, enredar, muda, neboda. Es cert que el model del castellà ha induït repetidament a escriure erròniament «sur», però semblava que aquesta forma ja havia estat bandejada definitivament de la llengua escrita. La seva presència en uns mots encreuats, en què la forma d'un mot ha d'ésser més que llegida —hi ha d'ésser escrita i refermada pot originar confusions o confirmar idees errònies: per això caldria que lapsus com aquest hi fossin rigorosament evitats, més me on.

En castellà, de fet, sembla que hom admet totes dues formes, «sud» i «sur»; encara que es prefereix la segona: això, però, origina algunes vacil·lacions en la forma dels noms composts amb aquest terme com a primer component. En català, lògicament, aquestes vacil·lacions no han d'existir: en tots els composts es manté la forma sud: sud-est, sud-oest, sud-americà, sud-àfrica, Sud-àfrica (pero America del Sud). Ho hem obtingut, en català, cap derivat de sud equivalent a «sureño», creació específicament castellana: diem meridional o del sur, i en lloc de sud mateix, es clar, també podem dir migdia o migjorn.

Albert Jane